కొత్తయిల్లు

వెళ్లలు రాలి, నెర్రెలువడి పాడుబడ్డ పాటిమట్టి గోడలలోపల ఏమీలేదని తెలిసి కూడా ఎందుకో వెదుకుతున్నాడు చలమయ్య. ఆ గోడల మధ్యనుంచి లోకం తెలియని రోజుల్లో మొట్టమొదట సూర్యుణ్ని చూశాడు. ఆ యింటిలోనే కాపురానికి వచ్చిన వేరమ్మ అడుగుల చప్పుళ్ళు విన్నాడు.

ఒకనాడు ఆ యింటి నట్టిల్లు ఇప్పుడు పిచ్చిమొక్కల పుట్టిల్లు. నిలబడలేకపోయాడు. వెలుపలికి వచ్చాడు. చుట్టూ ముళ్ళకంచెవుంది. దాన్ని అల్లుకొని కలబంద పెరిగిపోయింది. ఆ చిల్లకంప చలమయ్య పాతిందే! అడ్డ నూకలు లేకుండా పెరిగి పెద్ద మానులయ్యాయి. చిన్నతనంలో ఇంటిచుట్టూ అలవగా పాతిన ఈతచెట్టు తాటిచెట్టు పైకి పెరిగిపోయాయి, చెట్టుమీద కాయలులేవు. కల్లుముంతలున్నాయి. ఎడంప్రక్క ఇదివరలోలేని పెంట ప్రోగువుంది. పడమటి గాడ్పుతోలి దొంకలో దుమ్మంతా లేచి కొమ్మలమీద, రెమ్మలమీద, ఆకులమీదా పడి విచిత్రంగా వుంది.

చలమయ్య యింటిస్థితి అంతాచూచి. కళ్ళనీళ్ళు కళ్ళ గ్రుక్కుకొని చిల్లకంప ప్రక్క తాటిచెట్టుక్రింద నీడలో చెట్టు మొదలుకు వీపు మోటించి కూర్చుని; లాల్చి జేబులోంచి బీడీతీసి ముట్టించుకొన్నాడు. అలసటగా వుంది. నిద్ర మత్తుగావుంది. కూర్చున్నప్పుడు పైజామాకు కాళ్ళదగ్గర కొట్టుకున్న దుమ్ము దులుపుకొన్నాడు.

మిట్ట మధ్యాహ్నం. ఎండ తీవ్రంగా వుంది. నేల వేడేగి పోతూ వుంది. రోహిణికార్తె ఎండలకు రోళ్ళు పగలటం లేదుగానీ, వెలుపలికి వచ్చిన ప్రాణుల వీపులు మండిపోతున్నాయి. అంత ఎండలో కుండ చంకన

పెట్టుకొని పదహారు పదిహేడేళ్ల యువతి గిలకబావి దగ్గరకు పోతూ వుంది. ఇంత ఎండలో ఈమెకు నీళ్ళెందుకు కావలసివచ్చాయో తెలియలేదు చలమయ్యకు. బీడీ పొగలు వదులుతూ కూర్చున్న అతనికి జీవితం అర్థంలేని విచిత్ర సంఘటనల ఏకీకృత రూపం అనిపించింది

ఆమె బావివైపు పోతూ 'ఎవరా ఈ మనిషి ఇక్కడ కూర్చున్నాడు' అన్నట్లుగా వెళ్ళిపోయింది. కుండనిండా నీళ్ళు నింపుకొని, పైటచెంగు నెత్తిన కుదురుచుట్టుకొని కుండపెట్టుకొని మళ్ళీ వచ్చినత్రోవనే వెళ్ళింది. వెళ్ళేటప్పుడూ చలమయ్యవైపు విచిత్రంగా చూచి 'ఎవరో బాటసారి' అనుకొన్నట్లుగా వెళ్ళిపోయింది,

తన చిన్నతనంలో ఊరికంతటికీ అదొక్కటే మంచినీళ్ళ బావి. మిగతావి ఎన్ని తవ్వించినా ఉప్పునీళ్ళే పడ్డాయి. ఇప్పుడేమన్నా కొత్త బావులు తవ్వించారో లేదో. ఆడకూతురు అంత ఎండలో నీళ్ళుతీసుకు పోవలసిన పరిస్థితి తలుచుకొని బాధపడ్డాడు చలమయ్య

చలమయ్యకు దప్పికయింది. తాటిచెట్టు మొదట్లోంచి లేచి, బట్టలు దులుపుకొని బావిదగ్గరకు పోయాడు. బావిదగ్గర ఎవరూ లేరు. ఏ యింటిలోంచి జనం బైటకిరావటంలేదు. గిలకమీద తాడేసి, కడవకు ఉచ్చువేసి, బావిలోకి వదిలాడు. అప్పుడు ఆ యువతి పడిపోయిన గోడల యింటిమూల తిరిగి మళ్ళీ వస్తూంది.

ఆమె అప్రయత్నంగా తాటిచెట్టు మొదట్లోకి చూచింది. ఎవరూ లేరు. ఆశ్చర్యపోయింది. ఏమయ్యాడీ మనిషి యింతలోనే అనుకొంది. ఏమోలే అనుకొంటూ బావివైపు చూచింది చలమయ్య కడవ అరుగుమీద పెట్టి పైజామా పైకెత్తి మోకాళ్ళతో అదింపట్టి కొంచెంవంగి, చేయి నోటి దగ్గర పెట్టుకొని ఆ చేతో కడవ పట్టుకొని ప్రక్కగా వంచుకొని, నీళ్ళు తాగాడు. ఇంకా మిగిలిననీళ్ళు ముఖంమీద జల్లుకొన్నాడు. ఇంకా మిగిలితే కాళ్ళమీద పోసుకొన్నాడు.

ఆమె బావిదగ్గరకు వచ్చింది. చంకలో కుండ బావి చప్టామీద అరిగి కుదురుగా ఉన్నచోట పెట్టింది. చలమయ్య కడవ బావిలోకి వదిలాడు. చేది కుండలో పోశాడు. రెండు కడవలకే కుండ నిండిపోయింది.

ఆమె తలవెంట్రుకలలో ఎక్కడో ఊట ఉన్నట్టుగా చెమట నుదుటిమీదికి వస్తూంది. చెంపల మీది చెమట బొట్లు ఆరిపోవడంలేదు. మెడ మీద తడితడిగా వుంది. ముక్కుమీద నీరు వూరుతూ వుంది. ఆమె పైట చెంగుతో ముఖంఅంతా తుడుచుకొని, బారుచేసి కుదురు చుట్టుకొంటూవుంది.

'ఏ వూరయ్యా మంది!' ఆమె అడిగింది.

'ఈ వూరె!'

'ఈ వూరె? ఏడమనిల్లు? నాకు తెలీకుండా ఎవురబ్బా? ఎవుళ్ళన్నా చుట్టాలుండారా?'

'ఊఁ!'

ఆమె పైటచెంగు కుదురు నెత్తిమీద పెట్టుకొంది.

'చూడమ్మా!' చలమయ్య అడిగాడు.

'ఏందీ?'

'పేరమ్మనీ ఒకామె వుండాలి. వాళ్లిల్లు తెలుసా? ఇదివరకు ఆ పాడుబడ్డ యింటిలో వుండేవాళ్ళు? ఒక కొడుకు 'ఆమెకు.'

'ఏందీ?'

'ఈ వూళ్ళోనే వున్నారావాళ్ళు?'

'ఆ! మా అత్తేగా! మా అత్తేఁవవుద్ది?'

'చుట్టం!'

'దా సూపిత్తా' తాడుచుట్టి చంకన తగిలించుకొని, కుండ ఎత్తుకోబోయింది. చలమయ్య కుండ ఎత్తాడు కడవ తీసుకోబోయింది. 'నేదెస్తాన్లే!' కడవా తాడు చలమయ్య తీసుకొన్నాడు. ఆమె వెనుక నడవసాగాడు. ఈ అమ్మాయి తన కోడలు అయివుంటుంది. పేరమ్మ ఎలావుందో! అమ్మాయి కుదిమట్టసంగా వుంది మంచిబుద్ధి. చక్కని ఆరోగ్యం, బాగుంది. అనుకొన్నాడు.

ఆయన పుట్టినప్పుడు ఇల్లు వదిలిపెట్టి వెళ్లిపోయాడనీ అందరూ చెప్పుకొంటున్న తన మామ 'ఈయనే కాడుగదా' అనుకొంది.

'నీ పేరెందమ్మా ?'

'సీతమ్మ !'

'బసవయ్య బాగుండాడా ?'

'ఆఁ !'

ఇద్దరూ పాడుబడ్డ యింటి మలుపు తిరిగారు. వేపచెట్టుక్రింద పిల్లలు కర్రాబిళ్ళ ఆడుకొంటున్నారు. అంతకంటే చిన్నవాళ్ళు దుమ్ములో గోళీ కాయలు ఆడుకొంటున్నారు. ఒక ఇంటి చూరునీడలో ఆడపిల్లలు వాన గుంటలు ఆడుకొంటున్నారు. మరికొందరు అచ్చనగాయలు ఆడు తున్నారు. అందర్నీ చూచుకొంటూ వెళుతున్నాడు చలమయ్య కోడలు వెంట !

ఒక యింటిముందు వేపచెట్టు క్రింద నులకమంచంమీద కూర్చుని చుట్ట కాల్చుకొంటున్న వృద్ధుడు నోట్లోంచి చుట్టతీసి కళ్ళపైన చేయి పెట్టుకొని చూచి ఎవరదీ, సీతా !,

'ఏంది తాతా !'

'ఎవురే ఆ మనిషి ?'

'చుట్టంలే !'

'ఎవరే ఆ చుట్టం వాకు తెలియకుండా నీకు ?'

సీతమ్మ జవాబు చెప్పలేదు. ముందుకు నడుస్తూవుంది. వెంట చలమయ్య !

'ముత్తయ్య ఇంకా బ్రతికే వున్నా ?'

'ఆఁ ! చూపుతగ్గలా ! మాటతగ్గలా ! తగిలి పనిసేత్తన్నాడు !'

ముత్తయ్య, చలమయ్య చిన్నతనంలోనే ముసలివాడు. ఇంకా ముసలివాడుగానే వున్నాడు. చలమయ్య తండ్రికి ముత్తయ్య పెదనాన్న.

'అయ్యా ! పేరు చలమయ్యేనా ?' సీతమ్మ అడిగింది.

'ఆఁ !'

'ఏంది! దా! దా!' సీతమ్మ ఇంటివైపు గబగబా నడిచింది.

'దా! ఇదే యిల్లు!' అంటూ లోపలకుపోయి వేపచెట్టు క్రింద తానదించి మూకుడుతెచ్చి మూతవేసింది. చలమయ్య చేతిలో కడవా తాడూ తీసుకొని, తాడు చెట్టుకొమ్మకు తగిలించింది.

'ఎవుడే ఆమె!' బసవయ్య వచ్చాడు.

'ఏం దటామాట్టాడుతా! మా మాంవ'

'ఎవుడే మీ మాంవ - నాకు తెలియకుండా!'

'ఏందదీ - మీ అయ్య!'

'మా అయ్యేడుండాడే! ఏనాడో జచ్చాడు.' అంటూ దగ్గరకువచ్చి 'ఎవరు నువ్వు?' అన్నాడు.

చలమయ్య గుండె చివుక్కుమంది బసవయ్యవైపు ఎగాదిగా చూచి 'పెద్దవాడయ్యాడు' అనుకొన్నాడు.

'ఎవుడెహే వాడు మాట్టాడ్డు!'

భార్య చేతిలో కడవతీసుకొని 'రెయ్ రంధ్రరా నీళ్ళు దాగుదురు గానీ!' అని పిలిచాడు.

చూరుగుట్టు బద్ద చంకలో పెట్టుకొని వచ్చిన మనిషి కాళ్ళూ ముఖం కడుక్కున్నాడు కొంచెం తాగింతర్వాత. ఆకంతించే మనిషి లోపల కుట్టు గట్టే మనిషీ నీళ్ళుతాగి. ముఖాలు తుడుచుకొంటున్నారు.

'అడి మాటకేంటిలే అయ్యా! ఆడిమాటే ఇటూటిది. పెళుసు పుల్లిరగదీసి పోయిలో పెట్టినట్టు మాట్లాడతాడు. మ .నాసో' అంటూ సీతమ్మ మంచంతెచ్చి చెట్టుక్రింద వేసి బట్టపరిచి ఇంటి వెనక్కు పోయింది.

అక్కడ పాత తాటాకు తుంటెలూ, ఆకులూ పనికిరానివి ఒకచోట కుప్పవేసి వూడుస్తూవుంది వేరమ్మ. నేలమీద నీటితడి విరిగిపోయిన పాత తాటాకు ముక్కలు నేలకు ఇల కర్చుకుపోయాయి. ఎండు తాటాకులు, మీద నిలచిన నీళ్ళతో చెమ్మగిల్లుతున్నాయి. కవురుగమ్మి నల్లకప్పేసిపోయిన ఆకులు జీవితంలో ఓడిపోయి పనికి రాకుండాఅయి. పొయిలో పెటుకోటానిక మాత్రమే తగినట్టు తయారయి ఉన్నాయి.

'అత్తా! అత్తా!'

'ఏంటే దూకుడు!'

పేరమ్మ తలెత్తకుండా నేల వూడుస్తూ అంది.

'ఎవురొచ్చారో చెప్పు!'

'ఏందీ సెప్పేది. ఎవురొచ్చేరెంది?'

'మాఁవ! సెలఁవయ్య మాఁవ!'

'ఏందీ?' పేరమ్మ నడుం ఎత్తి కోడలు ముఖంలోకి చూస్తుంటే, సగం కప్పటం పూర్తయిపోయి, మిగతా సగం బోసిగావున్న ఇల్లు కనిపించింది.

'ఏంటే నువ్వనేది?'

'నిజం! దా!'

ఇద్దరూ యింటిముందుకు వచ్చారు. చెట్టుక్రింద మంచంమీద చలమయ్య కూర్చుని వున్నాడు. పేరమ్మ పైట భుజాలుమీదికి చుట్టుకొంది.

ఇరవై ఏళ్ళనాడు, ఇరవైఏళ్ళ వయస్సులో పదహారేళ్ళ భార్యనీ ఏడాది నిండని కొడుకును వదిలి వెళ్ళిన భర్తను, చలమయ్యను పేరమ్మ పోల్చుకొంది.

విధికి భార్యను కొడుకునూ వదిలివెళ్ళి, విధిచేతిలో బొమ్మగా మారిపోయి, గూడులేని పక్షిలాగా పంజరంలో చిక్కుకొని, అక్కడే పరమార్థం వుందని భ్రమించి, చావుమూడుతుందని తెలియకుండా నిప్పు చుట్టూ భ్రమించే కీటకంలాగా అయి చావుదప్పి కన్నులొట్టబోయినంత పనయి తిరిగివచ్చిన చలమయ్యా భార్యను, పేరమ్మను చూశాడు. గుర్తుపట్టాడు.

పదహారేళ్ళ వయస్సులో ఎలావుందో అలాగేవుంది. పేరమ్మ, చలమయ్య దృష్టిలో. అయితే ఆమె మారిపోయింది. మునుపటికంటే లావు అయింది. చలాకీతనంలేదు. ఆమెకిప్పుడేదీ ఆనందం కలిగించదు. ఏదీ విచారం పుట్టించదు. స్తబ్ధంగా అయిపోయింది. ముఖంలో వచ్చిన మార్పు కంటే మనస్సులో వచ్చినమార్పు దొడ్డది! భర్త వూరువిడిచి వెళ్ళినప్పుడు

ప్రతిరోజు ఇవాళొస్తాడు రేపొస్తాడనుకొంటూ ఎదురు చూచింది. అలా కొన్ని సంవత్సరాలు ప్రతీక్షించింది. భర్తరాలేదు. అంతేకాదు. భర్త అంతూ పొంతూ లేకుండా అయిపోయింది. ఆమె ఎదురుచూడటం మానుకొని కొన్ని సంవత్సరాలు—దాదాపు ఒకటిన్నర దశాబ్దం—అయింది.

సాఫీగా వెళ్ళే రైలు వంతెనమీదగా వెళితే కొన్ని సెకెండ్లు కొత్తగా దడదడ లాడిన ధ్వని వినిపిస్తుంది. ఇప్పుడామెకు అలాగే అనిపించింది.

భర్త ముఖంలోకి చూచింది. జుత్తు బాగా పెరిగింది గిరజాల జుత్తు, బాగా పెరిగింది. గిరజాల జుత్తు. గడ్డం మాసిపోయింది. కళ్ళు కను గుంటల్లోకి పీక్కుపోయాయి. చెక్కిలి మార్దవం కోల్పోయింది. చెక్కిలి ఎముకలు ముందుకు పొడుచుకువచ్చాయి. కళ్ళచుటూ నలుపుదనం చీకటిలా పేరుకుపోయింది పెదాలు ఎండి చచ్చిన బల్లుల్లా నోటికి ఇలకర్చుకు పోయాయి. బలంగా లావుగా వుండే భర్త సన్నగా గోగుపుల్లలాగా వున్నాడు. దానికితోడు వేసుకొన్నబట్టలు వికారంగా వున్నాయి. పేరమ్మ ఏమీ మాట్లాడలేదు. చివరికి చలమయ్యే అన్నాడు.

'బావున్నావా ?'

'వూఁ !'

పేరమ్మ తలవంచుకొంది.

అప్పటికి సీతమ్మ మనస్సు కుదుటపడింది. ఇంటిపైన తాటాకుకప్పు వేయటానికి వచ్చిన పనివాళ్ళకు నీళ్ళు త్రాగవిచ్చి కాళ్ళూ చేతులూ కడుక్కొన్న తర్వాత భార్యనుద్దేశించి 'మాకేఁవన్నా ఇంతపడేసేదుందా లేదా?' అన్నాడు బసవయ్య.

'ఇది గిప్పుడే' అంటూ చుట్టింటిలోకి పోయింది సీతమ్మ. బసవయ్య తలుపు దగ్గరకు వచ్చి, ఎవుడిడు నడిమంచంమీద నాటకాలోళ్ళా బాచి పట్టేసుక్కూచ్చున్నాడూ?'

కొడుకును వెంట తీసుకొని చుట్టింటిలోకి పోయింది పేరమ్మ కొడుకు గుండెమీద తల ఆనించి బావురుమని ఏడ్చింది.

'ఏందే? ఏవయిందేంది?'

వేరమ్మ కన్నీళ్ళు తుడుచుకొంటూ చెప్పింది? 'మీ నాయన!'

'ఏందీ! ఏందే నువ్వు జెప్పేది?'

'మీ నాయనరా!'

బసవయ్యకు అర్థం కాసాగింది. అర్థం అయినట్లేవుంది. ఉన్న పళాన వెలుపలకి వచ్చాడు. తండ్రిముఖంలోకి ఎగాదిగా చూశాడు. కొన్ని క్షణాలసేపు ఆ మనిషిని తండ్రి అనుకోలేకపోయాడు మనస్సంగీకరించలేదు. వింతగావుంది చూపు. మనస్సు తిరగబడుతూవుంది. ఇరవై ఏళ్ళు తండ్రి జాడ తెలియని బసవయ్య తండ్రిపోలికలు తెలియని బసవయ్య, తండ్రిప్రేమ నెరుగని బసవయ్య తండ్రితో మాట్లాడటం తెలియని బసవయ్య, తండ్రి ఎదుట నిలబడటం తెలియని బసవయ్య చలమయ్యను, అదోమాదిరిగ ఉన్న చలమయ్యను, వికారంగా రోతగా ఉన్న చలమయ్యను. వెర్రివాడిలాగా చూడబుద్ధి కాకుండా ఉన్న చలమయ్యను ఎవడోవీడు అనుకొన్న చలమయ్యను 'తండ్రి' అనుకోలేకపోయాడు బసవయ్య! 'నాయనా!' అనలేకపోయాడు.

తల్లిమాట చేదు పెళ్ళం మాట బెల్లం అనుకొన్నా భార్య చెప్పిన మాట ప్రకారం. చలమయ్యను తండ్రి అనుకోలేకపోయాడు. తల్లి మాట జవదాటని బసవయ్య చలమయ్యను తండ్రి అనుకోలేదు.

ఒక మధురమైన ఊహ తీయని కల, ఎడారిలో సరోవరంవంటి ఆలోచనతో అక్కడ కూర్చున్న మనిషి తన తండ్రి అనుకోవటానికి ప్రయత్నిస్తే, పెన్సిలిన్ ఇంజక్షను పడనివాళ్ళకు ఇంజక్షను ఇస్తే వచ్చే రియాక్షన్‌వంటిది వచ్చి వళ్ళంతా మంట పుట్టింది.

తీరా, తండ్రి అని సర్దుకొందామని, శరీరంతో మనస్సుకు రాజీ కుదిరిద్దామని చూస్తే హృదయం, చలమయ్యవైపు గోంగూరలో పురుగును ఏరిపారేస్తున్నట్టు ఎదురు తిరుగుతూవుంది

'బాగున్నావా నాయనా?' చలమయ్య కొడుకును అడిగాడు.

'ఏందోలే నీ దయవల్ల ఇట్టా గున్నాంలే' అన్నాడు.

ఆ మాట చలమయ్య గుండెమీద గునపం పోటయింది.

చలమయ్య జీవితంలో పొందిందీ, పోగొట్టుకొంది వయస్సు. కష్ట సుఖాల తెరలమధ్య జీవితం అనే రంగస్థలంమీద వయస్సును వెచ్చించి నటించాడు. ఇక సామర్థ్యంలేదు. అవకాశంలేదు.

చెట్టు ఎంతెత్తు పెరిగినా, వింతగా ఆకాశం తాకాలని చూచినా తానిపుట్టుక గుర్తుకొచ్చినప్పుడు, వ్రేళ్ళింకా భూమిలోనే ఉన్నాయని జ్ఞప్తికి రాకపోదు. చలమయ్యకు అలాంటి స్ఫురణే కలిగింది తల్లి వేరు పిల్లవేరులుగా వీరమ్మ బసవయ్యలు పల్లెలో ఉన్నారని బయలుదేరి వచ్చాడు.

ఇలా రావటంలో వాళ్ళను ఉద్ధరిద్దామనే దృష్టి ఏమీలేదు. సాయం కాలం అవుతుంటే గూటికి చేరుకొనే పక్షులకు గూళ్ళను ఉద్ధరింపబోతున్నా మన్న అభిప్రాయం ఉంటే అవకాశం తక్కువ. అలాగే వచ్చాడు చలమయ్య.

తన గూడు అనుకొన్న దాంట్లో తనకు తావులేకపోతే పక్షి విల విలలాడవచ్చు. గూట్లో చేరిన పక్షులతో రెక్కా-రెక్కి, ముక్కా-ముక్కి తగాదా వేసుకోవచ్చు. పక్షులయితే కాని చలమయ్య అలా చేయలేదు. అందుకే ఏ పరిస్థితయినా తలవంచి, రాజీపడే ధోరణిలో ఉన్నాడు.

'కూర్చో!' అన్నాడు కొడుకు నుద్దేశించి.

'నువ్ గూసో, వత్తా!'

బసవయ్య ఒంటగదిలోకి పోయేసరికి తల్లితో సీతమ్మ చలమయ్యను గూర్చి మాట్లాడుతూవుంది. వాళ్ళిద్దరూ పెద్ద విశాలమయిన చెరువుల్లాగా క్రొత్తనీటిని కలుపుకోగల చెరువుల్లాగా కనిపించారు.

సీత చెంబుతో నీళ్ళుతెచ్చి 'కాళ్ళు గడుక్కోమంది అత్త' అంది.

చలమయ్య లేచి, బట్టలుతికే బండ దగ్గరకుపోయి కాళ్ళమీద నీళ్ళు పోసుకొని తుడుచుకొంటూ వచ్చాడు.

'అన్నం తింటానికి రమ్మందత్త?' అని లోపలికి నడిచింది సీతమ్మ.

కోడలు వెంట చుట్టింటిలోకి వెళ్ళాడు వంటచేసుకోవటానికి, వంట పాత్రలు పెట్టుకోవడానికి, ఒకరిద్దరు అన్నం తినటానికి సరిపడినంతగా వుందా చుట్టిల్లు.

రాగిబిందె ఒకటి, ఇత్తడి గంగాళం ఒకటి. ఇత్తడి కంచాలు రెండు ఆ యింట్లో ప్రముఖంగా కనిపించిన వస్తువులు. అదేదీ తను సంపాదించలేదు. అన్నీ ఆమె ఆర్జించుకొన్నవే!

పేరమ్మ అన్నం కంచం నిండాపెట్టి పచ్చడీ, కూరావేసి మూలకు కూర్చుంది కంచం ముందు వాల్చిఉన్న పీటమీద కూర్చున్నాడు చలమయ్యా.

అది రెండు దూలాల ఇల్లు. గోడ మట్టిగోడకాదు. రాతిగోడ! పంచపాళీకి కప్పేశారు. ఒక దూలం వరుస పూర్తయింది తాటాకు కప్పు. ఇంకా ఒక దూలం వరుస కప్పాలి. ఇంటి పంచలో శుభ్రంగా వూడ్చి విస్తళ్ళు తడిపి, పరిచి ఇత్తడి గ్లాసులతో నీళ్ళుబెట్టి పనివాళ్ళూ భర్త విస్తళ్ళుముందు కూర్చుంటే సీతమ్మ అన్నం వడ్డిస్తూవుంది. ఆమె ఇంటి పంచలోకి చుట్టింటిలోకి నేతనేసే మగ్గంలో తిరిగే కండెలాగా తిరుగుతూ వుంది.

చుట్టింటిలో భర్త అన్నం తింటుంటే చూస్తూ కూర్చున్న పేరమ్మ కోడలు రాగానే ఎటో చూచింది. ఆయనెంత వాజూకుగా అన్నం కలుపుకుంటున్నాడూ ఎంత ఒద్దికగా తింటున్నాడూ. ఎంత ఆకలిగొన్నాడో అనుకొంటూ వుంది సీతమ్మ.

కోడలు లేనప్పుడు అడిగిందది.

'అన్నం వేసేదా?'

'కొంచెం'

అన్నం వడ్డించింది.

'కూరేసేదా?!'

'వద్దు!'

'పెరుగూ!'

'ఊఁ!,

పెరుగు వేసింది. కలుపుకొని తింటూ అవకాయ నంజుకొంటుంటే, ఇరవై ఏళ్ళనాటి జీవితం జ్ఞప్తికి వచ్చింది.

చలమయ్య చుట్టింటిలోంచి వచ్చి చెట్టుక్రింద మంచంమీద కూర్చు న్నాడు. ఇంటి పంచపాళీలో అన్నం తినటం ముగించినవాళ్ళు. పైపంచెలు తలక్రింద పెట్టుకొని నేలమీద మేనువాల్చారు. మళ్లీ సీతమ్మ బియ్యం కడిగి పొయ్యిమీద పెట్టింది. పేరమ్మ వెలుపలకి రాలేదు రాలేకపోయింది. పొయ్యి ఊదుతూ అక్కడేకూర్చుంది.

నిండు చూలాలుగా భర్త పాదాలకు నమస్కరించి పుట్టింటికి పోయిన పేరమ్మ పండంటి కొడుకును వెంటతీసుకొని అత్తవారింటికి వచ్చి భర్త జాడతెలియక వెర్రెత్తిపోయింది.

ఆమె పుట్టింటినుంచి బయలుదేరుతున్న రోజే చలమయ్య పుట్టినింటి నుంచి వెళ్ళిపోయాడు. ఆమె చీరే సారే తీసుకువస్తుంటే, చేతికి అందిన డబ్బు ఉంగరాలు తీసుకుని అతను ఉడాయించాడు.

భర్త అనురాగం కోల్పోయిన పేరమ్మ అత్తమామల ఆదరణ సంపా దించుకొంది. మామమీద అలిగి పెళ్ళయిన కొత్తలో అమ్మానాన్నల నిద్దరినీ వెళ్ళగొట్టాడు. ఇప్పుడు వాళ్ళిద్దరికి అండ దొరికినంతపనయింది. సంవత్సరం అంతా వాళ్ళింటా వీళ్ళింటా తలదాచుకొన్నవాళ్ళు, తమ యింటికి తామే వచ్చేశారు.

మాధవయ్యగారి దొడ్డిలో మాయల ఫకీర్ టిక్కెట్ నాటకం ఆడిన వాళ్ళలో బాలనాగమ్మగా నటించిన సభారంజని చలమయ్య మనోరంజని అయింది.

బాలనాగమ్మ సభారంజని మహాపతివ్రతగానీ, మనిషిగా ఆమె బహు పతివ్రత! ఆదెం బోగం కులంలో పుట్టింది. కన్నెరికం పెట్టిన వాడిపుట్టి నెలలుతీరకముందే మునిగింది. మళ్లీ ఎవరో కన్నెరికం పెట్టలేదు కాబట్టి ఆమె ఖాళీగావుంది. పది పన్నెండేళ్ళనుండి.

నాలుగోరోజు, అదే చివరిరోజు, నాటకం పూర్తిఅయింతర్వాత,

చలమయ్య పోయి, రంగు తుడిచేసుకొంటున్న సభారంజనిని చూచి, 'నీతో మాట్టాడాలనుంది' అన్నాడు. 'మాట్టాడు' అంది.

అప్పుడు సభారంజనికి ముప్ఫైఏళ్ళు దేవతలకు ఎప్పుడూ ముప్ఫైఏళ్లే వుంటాయట. ఆమె దేవతలాగా వుందనుకొన్నాడు ఇరవైఏళ్ళ చలమయ్య. వట్టి అనుకోవటం ఏమిటి గట్టిగా అనుకొన్నాడు.

'వట్టిమాటలతో ఏం ప్రయోజనం, కన్నెరికం పెడితే చూడు' అంది. కన్నెరికం దాని పుట్టుపూర్వోత్తరాలు ఏమిటో వివరంగా తెలుసుకొందామనిచూస్తే స్థూలంగా ఆమెను పోషించటం అది తేలిపోయింది.

జీవితం విచిత్రమయింది. ఏ సూత్రం ఎందుకు చెప్పబడిందీ, ఏ ఆచారం ఎందుకు ఏట్టిందీ జాగ్రత్తగా ఆలోచిస్తే కారణం శూన్యంగా కనిపించవు. కొన్ని ఆవశ్యం ఆదరించదగ్గవీ, కొన్ని ఆవశ్యం మార్చుకోదగ్గవీ వుంటాయి. కాలం మార్పువల్ల.

వివాహ వ్యవస్థలో పురుషుడికంటే స్త్రీ చిన్నదిగా వుండాలన్న ఏర్పాటునుగూర్చి చలమయ్య ఆలోచించాడు. ఎందుకా పట్టింపు? స్త్రీ పెద్దదయితే ఏమి?

అనుభవంలేనివాడు ఆలోచించితే ఆ ఆలోచననుంచి వచ్చే నిర్ణయం అనుభవరహితంగానే వుంటుంది. ఆ ఏర్పాటు మార్చదగిందని చలమయ్య అనుకొన్నాడు. అందుకే ఆమె తనకంటే పదేళ్ళు పెద్దదని తెలిసినా అందులో తప్పులేదని తీర్మానించుకొన్నాడు.

చలమయ్య సభారంజనిని చేపట్టాడో ఆమె అతన్ని చేరదీసిందో తెలియదుగానీ ఆర్నెల్లు వాళ్ళిద్దరూ కాపురం చేశాంతర్వాత అతనిదగ్గర డబ్బయిపోయింది.

చలమయ్య పోషణలో ఉన్నంతకాలం ఆమె నాటకాలు ఆడటానికి పోలేదు. పోషించలేని పరిస్థితి వచ్చినప్పుడు అతన్ని వెళ్ళిపొమ్మనలేదుగానీ నాటకాలలో నటించటానికి పోతానని అడిగింది. అతనికది ఇష్టంలేదు. అందుకని ఇంటిదగ్గర్నుంచి డబ్బుతెచ్చే మార్గం ఏమయినా ఉంటుందేమోనని ఆలోచించాడు. ఉన్న రెండెకరాలు తండ్రి సంపాదించిన ఆస్తి, తండ్రి

తదనంతరంగానీ చలమయ్యకు సంక్రమించదు. డబ్బు తేగలిగేమార్గం లేక సభారంజనిని నాటకాలలో నటించటానికి చలమయ్య అంగీకరించక తప్పలేదు.

ఆమె ఏ వూరులోనో నాటకం ఆడి, అక్కణ్ణుంచి మరేవూరో వెళ్ళి అలా నాటకాలయాత్ర ముగించుకొని ఇంటికి వచ్చేసరికి చలమయ్యకు పిచ్చిపట్టినంత పని అయ్యేది. ఆమె తల్లిదండ్రులు చలమయ్యను చీదరించుకోవటం, తూలనాడటం, చెప్పకూడని పనులు చెప్పటం, చేయించటం మరీ సహించలేకపోయాడు

భోగం స్త్రీ అయినా, కులస్త్రీ అయినా మంచిగుణం వున్నదయినా లేనిదయినా, భర్త సంపాదన లేకపోతే తనే సంపాదించి భర్తను పోషించవలసివస్తే మగవాడు చులకనగా చూడబడతాడు ఇంటా బయటా స్వజనంలోనూ, పరిజనంలోనూ.

సభారంజనికి ఎంత మంచిబుద్ధిఉన్నా చలమయ్యమీద చిన్నచూపు కలగకపోలేదు తల్లిదండ్రుల ప్రోత్సాహం కూడా తోడయి మరీ ఉన్న ఇంటి వాళ్లయినా కన్నెరికంగా చేపట్టితే బాగుంటుందనీ ఆలోచన కలిగింది. అయితే అమాయకుడయిన చలమయ్యను వెళ్ళిపొమ్మని చెప్పలేకపోయింది గానీ అతనికి ఉండ బుద్ధికాకుండా చేయగలిగింది.

పొయ్యిసెగన వెన్నముద్ద వుంచితే కరిగిపోయినట్లు వయస్సులో పెద్దదయిన స్త్రీ దగ్గరగ మగవాడు అయిపోతాడని అనిపించింది చలమయ్యకు ఆమెను వదిలి ఎటయినా పారిపోదామనిపించింది కానీ వీలు కాలేదు. పోలేకపోయాడు. మనస్సుపడ్డ మానిని పొందులేనిదితే మగవాడికి మనుగడ భీతావహంగా వుంటుంది ఆమెతో జీవించనూ లేదు. ఆమెను వదిలిపోనూ లేదు.

ఎంతమంచి కుటుంబంలో పుట్టినా, ఎంత బుద్ధిగా వుందామనుకొన్నా, దొంగతనం వ్యభిచారం ఈ తాగుడు అలవాటు అయిన స్త్రీ పురుషులు మానలేరు. ప్రమిదలోపడ్డ కీటకం. నీటిలోపడ్డ పరుగుపైకి రావాలని రాలేకపోయినట్లే అవుతుంది. హద్దులేని ఆనందపు అలజడి

పురుషుడికి కలిగించిన స్త్రీనుంచి ఏ మగాడూ దూరంకాలేడు. దూరం కాగలటం సామాన్యుల విషయంలో చాలా కష్టం! నల్లమందు రుచి చూచినవాడు అది లేకపోతే జీవించలేననుకొంటాడు. చలమయ్యకు సభారంజని మత్తుమందు అయింది ఆమెను వదిలి వుండలేకపోయాడు.

అందువల్లే ఆమె కిరాయికి ఒప్పుకొంటే వెంటతనూ వెళ్లేవాడు కిరాయి నటిని పట్టించుకొనే పరాయి మగాళ్ళు చూచి పళ్ళికిలించే తీరు గమనించి పరిస్థితి దాటిపోయాడు. ఆమె వూరెళ్ళిపోతే ఇంటిదగ్గరుండి పొందే ఆటపోటులకంటే తన ఉంపుడుగత్తెను (ఈ మాట పైకి అనడు ఎందుకంటే ఆమె అతనికి ఉంపుడుగత్తె కాదు. అతనామెకు ఉంపుడుగత్తె. అంగవివశదూరంగా వుంచుకోవచ్చు) వూళ్ళోవాళ్లంతా (అదేవూరయినా కావచ్చు) చూచి నోళ్ళు చప్పరిస్తుంటే మురిసిపోవటం కూడా అలవాటు చేసుకొన్నాడు.

అది అలవాటు అయింతర్వాత, ఇంకేం ఇబ్బంది లేకపోయింది- నాటకంలో తెరలు లాగుతూ సృష్టిసూత్రం చేతపట్టుకు కూర్చున్నంత ఆనందం పొందాడు. నాటక కంపెనీ సామానులు మోస్తూ ఈ బ్రహ్మాండం వరాహావతారంలో కాపాడుతున్న (శ్రీ) మహావిష్ణువుననుకొనేవాడు చలమయ్య.

చలమయ్య ఈస్థితికి వచ్చేసరికి సభారంజని మనస్సు ఆక్రోశించింది గానీ పోనీలే ఈ విధంగానయినా ఉపయోగపడుతున్నాడని కష్టం కలిగించటం మానుకొంది. ఒకవిధమైన జాలితో అతన్ని వెంటబెట్టుకొని వెళుతూవుండేది.

స్టేజీమీద ఒకమూలకు కూర్చుని తెరలాగేతాడు చేతబుచ్చుకొని సభారంజని నటనాచాతుర్యం చూస్తూ ఆదమరచిపోయేవాడు. ఎప్పుడు తెరవేయాలో, ఎప్పుడు తీయాలో నాకు తెలిసినంతబాగా సృష్టికర్తకు కూడా తెలియదని మహాగర్వంతో విర్రవీగిపోయేవాడు ఆ విధంగా ఆమె నటించే బాలనాగమ్మ మాయలఫకీర్ నాటకాలు-రెండూ దాదాపూ ఒకటే! కొన్ని వందల ప్రదర్శనలు చూశాడు చలమయ్య.

మంచంమీద కూర్చున్న చలమయ్య స్టేజీమీద తెరతాడు పట్టు

కూర్చున్న కింత ఆలోచన కలిగింది. 'నేనిక్కడ కూర్చోటానికి తగను' అనుకొన్నాడు. నాటక కంపెనీలో చీర కావాలంటే చీర జాకెట్ కావాలంటే జాకెట్ పౌడర్ స్నో కేక్ అద్దం నూనె ఏం కావాలంటే అది ఎవరికంటె వాళ్లకి అందించిన తను యింటిమీదికి తాటాకు అందించటం తప్పు కాదనిపించింది.

ఇల్లు కప్పేవాడు, చూరుగుట్టుబద్ద, కర్ర తీసుకొని పైకి ఎక్కాడు. కొప్పుమీద కూర్చున్నాడు చూరు కుట్టేసేవాడు, గోడమీదికి దూలంమీదికి వేసిన అడ్డుతాటి బొత్తలమీద అడ్డంగా నిచ్చెన వేసుకొని తాటినార దగ్గర పెట్టుకొని కూర్చున్నాడు. క్రిందనుంచి తాటాకులు విసిరి పైకివేసి కప్పేవాడికి అందేట్టు చేస్తున్నారు బసవయ్యా మరో పనిమనిషి.

తాటాకులు అందుకొని వెలుతురు లేకుండా మూడుఆకుల వరుసకప్పి చూరు కుట్టుబద్ద గుచ్చితే లోపలున్న మనిషి తాటినార బద్దకన్నంలో పెట్టటం, పైవాడు రెండోకుట్టు వేయటం, లోపలివాడు ఆ రెండుకొసలూ పట్టుకొని బిగదీసి ముడివేయటం చకచకా సాగిపోతూ వుంది.

నాలుగాకులు చేతబట్టుకొని చలమయ్య పైకి వేయబోతుంటే 'నీ కెందుకులే నువ్ పోకూసో' అని బసవయ్య ఆకులు అందుకొని పైకివేశాడు.

మూలాన మడిదొక్కిన ఆకులు తెచ్చి గోడదగ్గర వేద్దామని వెళితే ఆకులు తీసుకువస్తున్న సీతమ్మ 'నేజేత్తాలే' అంటూ అడ్డువచ్చింది.

ఎండుటాకులమీద నీళ్ళుఅయినా జల్లి పైకేసే పదనులోకి తెద్దామని ముంతతో నీళ్ళు ముంచబోతే పేరమ్మ 'వాకిట్టాయియి' అంటూ ముంత తీసుకంది.

ఇంటి లోపలికిపోయి, 'నార బాగా బిగలాగు' అంటే వెలా తెలా చూచి, 'నే యింతవరకి జెప్పిచ్చుకోలా ఇంతకంటే బిగలాగేవాడెవుడో చెప్ప మను జూత్తా' అన్నాడు చూరుకుట్టేవాడు.

బైటికివచ్చి కొప్పుమీదికి చూస్తూ 'ఆ కొరస మందంగా ఎయ్! చాలా ఆకు మిగిలిపోద్ది' అన్నాడు చలమయ్య! 'ఏత్తా! ఏత్తా! ఒరేయ్ బసవయ్యా ఎవుర్రా అది!'

'నేన్ని కాడ గుర్తుంటాల్లే! కప్పటం కానిచ్చి దిగిరా! మాట్లాడుకొందాం. చలమయ్యనులే! బాగా ఊరిపోయావుగా! ఒరే సిన్నోడా! నేనింకా గుర్తురాలా?'

'ఏందీ! నువ్ సెలంవయ్యవా ఎట్టా! ఏందిట్టా అయ్యా! ఏనిగింత మనిషివి పీనిగయిపోతివే! ఎప్పుడొచ్చా!' సిన్నోడు ఆనందం పొందాడు చలమయ్యను చూచి చలమయ్య మళ్లీవచ్చి మంచంమీద కూర్చున్నాడు.

ఆ యింట్లో తను పరాయి వాడులాగ అయిపోయాడు. సొంత మనిషిలా ఎవ్వరూ చూడటంలేదు. ఎవరూ పని చెప్పటంలేదు. అందరూ దూరంగా పొమ్మంటున్నారు. అలా అనటం గౌరవంతో అయినా భరింపలేక పోయే స్థితిలో ఉన్నాడు. జాలిపడుతున్నారేమో అని అనుమానం కలిగితే నిలద్రొక్కుకో లేకపోతున్నాడు.

చేలో కలుపుమొక్కలు పెరిగితే పీకి పారేస్తారు. తను అక్కడ కలుపు మొక్క. అయితే పీకిపారేయ వీలుగాని కలుపుమొక్క! ఆ చేలో పుట్టి పెరగటానికి కాదుగానీ ఉంటానికి వీలుగాని మొక్క. ఈ మొక్క పెరిగి పెద్దయి చేనులో కొంతభాగం ఆక్రమించుకొంటే, ఆ నీడన పైరు పెరక్కుండా ఎలా వుంటుంది? చలమయం శాఖోపశాఖలుగా విస్తరిల్లి పోతున్నాయి.

ఎంతో ఆశతో వచ్చాడు చలమయ్య. తనవాళ్ళు అందరూ వూళ్ళో వున్నారనుకొన్నాడు. ఎవరూ తనని గుర్తించలేదు. సొంతవాళ్ళు కూడా ఎందుకో పరాయివాడుగానే భావిస్తున్నారు. ఆ యిల్లు తను కట్టించలేదు. అయినా పని చేస్తానంటే వద్దనటం ఏమిటి? తనుతగడా? అన్నం పెట్టారుగదా, ఆమాత్రం పని చేస్తానంటే వద్దనటం ఎందుకు?

చలమయ్యకు ఈ ఇరవై ఏళ్లలో జీవితం రుచిచూపిన అనుభవం గుండెపై వేసిన ముద్రప్రభావం తొలిగిపోలేదు. తొలిగిపోయేసరికి ఎంత కాలం పడుతుందో, ఎంత పరిణామం తెస్తుందో తెలుసుకోలేకుండా వున్నాడు.

తను చూచిన జీవితంలో ఎవరు ఎవరికి ఏ విధంగా ఏం ఇచ్చినా దానికి

తగిన ప్రతిఫలం ఆశించటం కళ్ళారా చూశాడు. అటువంటి ఈ లోకంలో వూరికే మంచంమీద కూర్చో అనే మనుష్యులు ఎదురుగావుంటే అది మామూలులోకం కాదనుకొన్నాడు. మంచిలోకం అయితే ఆమంచి ఏదో తెలియటంలేదు. చెడులోకం అనుకోటానికి గుండెచాలదు. అనుకొంటే జీవితంలో ఓటమి! పరాజయం!

చలమయ్య పరిస్థితులకు లొంగిపోవటం ఇరవై ఏళ్ళనాడే రుచిచూశాడు. ఆ రుచి తన రక్తంలోనే జీర్ణించుకుపోయింది. రుచిమరిగినకోడి ఇల్లెక్కికూసిందని, లొంగిపోవటానికి వీలులేకపోతే చలమయ్యకు ఏడుపువస్తుంది.

చలమయ్యది ఒక విధమైన బానిస మనస్తత్వం. అతను తిరుగుబాటు చేయలేదు. ఎంత చెప్పితే అంత! దేనికయినా లొంగిపోతాడు. ఆ యింటిలో అతనికి ఎన్నిపనులు చెబితే అన్ని చేసేవాడు. వాళ్లు చెప్పటంలేదు. అందుకే అతనికి పిచ్చెక్కినట్టుంది.

సభారంజని ఎన్నిపనులో చెప్పేది. అన్నీ చేసేవాడు. ఆమె ఆనందించేది. అందువల్ల అతనెన్ని పనులయినా ఆమె ఆనందంకోసం చేయగలిగేవాడు. చలమయ్యకు ఇష్టం కలిగితే ఏ పని అయినా చేస్తాడు. అలా చేశాడు. ఇప్పుడిష్టపడే ఇక్కడికివచ్చాడు, ఏ పని అయినా చేద్దామనుకున్నాడు. చేయనియ్యటంలేదు. అందుకే బాధగావుంది.

భర్త తనను దిక్కులేని పక్షినిచేసి వెళ్ళిన సంవత్సరం అంతా భయంకరంగా కుమిలిపోయింది. పడినపాట్లు గుండెమీద రంపపుకోతలయ్యాయి. ఎప్పటికయినా భర్తవస్తాడని ఎదురుచూడటంలో ఉండే ఆనందం, అది నిరాశ అయితే కలిగే బాధలోని దుఃఖం పేరమ్మ అపరిమితంగా చవిచూచింది

పుట్టింటికివచ్చి వుండమని తల్లిదండ్రులు పోరుపెట్టారు. ఆ మాట ఆలించలేకపోయింది. అత్తమామలు తమ దురదృష్టం తలుచుకొని కుమిలిపోవటంతప్ప పేరమ్మను ఓదార్చలేకపోయారు.

రెండేళ్ళ పిల్లవాణ్ణి బసవయ్యను అత్తింటివారిలో ఉంచివస్తే మరో

సంబంధంవుంది పెళ్ళిచేస్తామని, కూతురు కడుపుకోత భరించలేమని తల్లి దండ్రులన్నారు. తల తీసేసినట్టయింది. కొడుకును వదిలి వుండలేనను కొంది. అందుకే ఉన్నయిల్లు వదిలిపోలేకపోయింది.

ఇటువంటి పరిస్థితి ఎదురయ్యేసరికి అత్తమామలకు కనువిప్పు కలి గింది. ఉన్న రెండెకరాల పొలం మనవడిపేర వ్రాసేశారు. ఆపైన సంవత్స రం అయినా తిరక్కముందే మామ గతించాడు. కూతురు దగ్గరకు వెళ్ళి పోయింది అత్త. ఎప్పుడయినా చుట్టంచూపులుగా ఆమె రావటంతప్ప, ఆమెతో ఎక్కువ సంబంధం లేకుండా పోయింది.

బసవయ్యకోసం పొలం సంరక్షించుకోవలసి వచ్చింది పేరమ్మ. కొడుకును రొండిమీద పైటకొంగుతో కట్టుకొని పొలం పనులు చేసుకో సాగింది. ఆమెకు భర్త దూరమయ్యాడు కానీ అదృష్టంకాదు.

సభారంజని దయాదాక్షిణ్యాలమీద బ్రతుకుతూఉన్న రోజుల్లో ఒకరోజు, నాటకం అయింతర్వాత, తెల్లవారుజామున నిద్రలో భయంకరంగా నవ్వు తున్నాడు చలమయ్య. మాయలఫకీరు నవ్వు!

అతన్ని నిద్రలేపింది. మెలకువలోనూ నవ్వుతున్నాడు. 'నీకేమన్న పిచ్చిపట్టిందా ఏంటి' అంది. ఇంకా నవ్వుతున్నాడు.

అప్పుడామెకొక సున్నితమైన ఆలోచన వెన్నుపూసమీద మొలిచింది 'ఒయ్ సంగూ!' అంటున్నాడు చలమయ్య ఫకీరులాగా. సంగు సంభాషణలు వల్లించింది. బాలనాగుమాటలు పలికింది సభారంజని. మాయలఫకీరు ధోరణి కొనసాగించాడు చలమయ్య.

ఆమె ఆనందంతో ఉక్కిరిబిక్కిరి అయిపోయింది. అమాంతం కౌగ లించుకొంది. ఎత్తి చాపమీద పడేసింది. కుదేలుపడి కూర్చుంది. చలమయ్యను ఎంతగానో మెచ్చుకొంది. ఎందుకయినా పనికొస్తానంది. ఇంకా ఏమేమో అంది. అనరాని మాటలన్నీ అంటుంటే వింటూ ఉన్నాడు చలమయ్య.

ఆ తర్వాత ఒకరోజు, ఎవరో తమ నాటకం కంపెనీలో సంవత్సరం

కాంట్రాక్టు సంతకం చేయమంటే చేయనంది సభారంజని. 'ఏం' అంటే, నా భర్త మాయలఫకీరుగా ఉన్న నాటకంలోనే బాలనాగమ్మ వేషం వేస్తున్నానంది.

మాయలఫకీరు నాటకంలో రెండు ముఖ్యమైనపాత్రలకు వాళ్ళిద్దరూ సంవత్సరం కంట్రాక్టులతో సంతకంచేశారు. ఆరోజే అతని జాతకంలో గొప్పమార్పు. కొంతకాలం ఒకరకంగా, మరికొంతకాలం మరోరకంగా చలమయ్యను చూచిన సభారంజని ఇప్పుడు 'మావారు' అనటం మొదలుపెట్టింది.

చలమయ్య మొదటి ప్రదర్శనకుముందు బోలెడంత చెమట కక్కేసి, రంగస్థలంమీద నవ్వేశాడు. ఆ నవ్వుకు పసిపిల్లలు ఏడ్చారు. నిండునెలల ఆడవాళ్ళకు ప్రసవంకాలేదు. మాట్లాడితే నవ్వేశాడు. రంగస్థలంమీద అల్లకల్లోలంగా గగ్గోలెత్తిపోయేటట్లు నవ్వేశాడు. నవ్వి నవ్వి ప్రక్కటెముకలు పట్టేశాయి.

నాటకం ముగిసిన తర్వాత సభారంజని అతని కాళ్లు వత్తింది. వళ్ళు పట్టింది. చెమట తుడిచింది. ఎన్నో సేవలుచేసింది. స్వర్గంలో వున్నానను కొన్నాడు చలమయ్య.

బ్రహ్మాండమయిన ఏక్షను! గొప్ప ప్రదర్శన! కాంట్రాక్టరు ఏక్టర్లను సాధారణంగా మెచ్చుకోడు. అసాధారణంగా మెచ్చుకొంటాడు. చలమయ్యను మెచ్చుకొన్నాడు. ఆ నాటక కంపెనీ ఆంధ్రదేశంలో అన్నిమూలలో ప్రదర్శనలిచ్చింది. గొప్పట్రూపు అని పేరు వచ్చింది.

చలమయ్యకు బాధలు తప్పాయి. ఇదివరలో ఆకలికడుపు ఇప్పుడు అన్నం తినేందుకు కాళీలేని కడుపుగా మారిపోయింది. ఇదివరలో చిరిగిన బట్టలలోంచి దిక్కులు చూస్తుంటే శరీరం, ఇప్పుడు క్రొత్తబట్టలతో అంతర్ముఖమయింది.

నాటకంలో కస్సుబుస్సుమనే బాలనాగు-సభారంజని జీవితంలో మక్కిన పేనయింది. గ్రీన్‌రూంలో బాలనాగు మాయలఫకీరు సరదాలు పోయేవాళ్ళు. రంగస్థలంలో ప్రేయసిగా నటించే సంగు నిజజీవితంలో ఈర్ష్యపడసాగింది.

చలమయ్యను చేపట్టకముందు చిల్లరగా తిరిగిన సభారంజని, ఆ మధ్య మనస్సును అటూ ఇటూ వూపుకొన్న సభారంజని ఇప్పుడు లెక్క ప్రకారం సహధర్మచారిణి అయింది. వెన్నపూస కరిగిపోయే వెన్నుపూస వూగిపోయే ధోరణి దూరమయిపోయింది. చలమయ్య గొప్పనటుడయిపోయాడు.

అయిదేళ్ళలో పేరుప్రఖ్యాతులు వచ్చాయి. ధనసంపాదన బాగుంది, గుంటూరులో మంచి ఇల్లు, తగినంతగా—సంపాదించుకొన్నారు. చలమయ్య చీకటి బ్రతుకులో ఉషారాగం ప్రసరించింది. అప్పుడతను చింతలులేని చిద్విలాస పురుషుడు.

అతని అడుగుజాడల్లో సభారంజని. ఇప్పుడు ఆమె చెప్పినట్లు వింటుంది. చేయమన్నట్టు చేస్తుంది. భర్తే దైవంగా భావించుకొనే స్థితికి వచ్చింది, అతన్ని విడిచి ఉండలేనని నమ్మింది. తనకంటే మంచినటుణ్ణి తను తయారు చేసుకొన్నానన్న ధీమాకూడా ఆమెకు కలిగింది.

'ఆఁ! ఏందికత? ఏడుండావ్? ఇంతకాలఁవేంజేశావ్ ఏందిజెప్పు!' సిన్నోడు దగ్గరగావచ్చి చూరుకుట్టుబద్ద నేలమీద పడుకోబెట్టి చుట్ట ముట్టించు కొన్నాడు.

ఇల్లు కప్పటం పూర్తయిపోయింది. మిగతా పనివాళ్లుకూడా వచ్చి మంచందగ్గర కూర్చున్నారు. పొలిగట్టె తీసుకొని ఇంటిచుట్టూ వూడుస్తున్నాడు బసవయ్య. సూర్యుడు కందిపోయిన ముఖంతో పడమట కొండల్లోకి దిగి పోయాడు.

పేరమ్మ సిన్నోడు అడిగినప్రశ్నలు వింది.

'అన్నా! యెందుకామాటలు : లేని పోనిమాటలు!' అంది.

సిన్నోడేమీ మాట్లాడలేదు. చలమయ్య జవాబు చెప్పలేదు. పేరమ్మకు తనమీద కోపం వుందనిపించింది. తనేంచేయాలో తెలియలేదు.

బసవయ్య సీతమ్మ పేరమ్మ ముగ్గురూ ఒకచోటచేరి ఏదేదో మాట్లాడు

కొంటున్నారు. ఏం మాట్లాడుకొంటున్నారో తెలియలేదు. తను వెళ్లాలనిపించింది. వెళ్ళటం బాగుండదని ఆలోచన. పిలవని పేరంటం అవుతుంది. తనతో వాళ్ళు ఆంతరంగికంగా మాట్లాడరు! ఒకటే హృదయం ఒకటే ఆలోచన! తను వేరుగా ఎడంగా పరాయి వాడులాగా సొంతయిల్లువంటి చోటే ఉండలేననుకొన్నాడు.

తనను గూర్చి ఏమయినా చెప్పుకొంటున్నారేమో ననిపించింది. ఏం చెప్పుకొంటారు? ఇంతకాలం యిల్లుగుర్తించని మనిషి ఇప్పుడు ఇక్కడెందుకు వెళ్ళిపొమ్మని చెప్పబోతున్నారేమో! తన ఉనికి అభ్యంతరకరంగా వుందేమో!

వాళ్ళు ముగ్గురూ మూడుకోణాలు మూడు బాహువులు. వాళ్ళకలయికతో త్రికోణం ఏర్పడింది. అందులో మరోకోణం మరో బాహువుకు ఆసమబాహు త్రిభుజంలో చోటులేదు. ఒక బాహువును మరొకబాహువు బలంగా ఆకర్షిస్తూ వుంది. అందులో తనకు చోటులేదు. చలమయ్య హృదయం భయంపొరలలో చిక్కుబడి పోతూవుంది.

వాళ్ళలో తనూ చేరితే, ఏర్పడే చదరం అన్నివిధాలా బాగానేవుండవచ్చు. అయితే ఆ అవకాశం ఎలా కలుగుతుంది. బసవయ్యకు తనంటే ఇష్టం లేనట్టుంది. సీతదగ్గరకు ఇష్టమయినా భర్తమాట జవదాటలేకపోవచ్చు. తన భార్యకూడా ఇంతకాలంగా ఉన్న కొడుకుని ఇప్పుడు తనకోసం దూరం చేసుకోలేదు. దూరం చేసుకోమనటం కూడా న్యాయంకాదు.

ఆమె కొడుకు కోసం అష్టకష్టాలుపడింది. తనకోసం బహుశా ఎదురుచూస్తూ బాధలు ఓర్పుతో దిగమ్రింగి వుంటుంది. అటువంటివాళ్ళ సంబంధం తను పాడుచేసే పరిస్థితి రాకుండా వుండాలి.

ఒక్కటే మార్గం! తనక్కణ్ణుంచి వెళ్ళిపోవాలి. మళ్ళీ వీళ్ళ ఎదుటకు రాకూడదు అలజడి సృష్టింపకూడదు. అయితే ఈ స్థితిలో తనెక్కడకు పోగలడు? చచ్చిందాకా ఇక్కడే ఎలాగయినా బ్రతుకుదామనే ఆశతోవచ్చాడు. ఇప్పుడేం చేయటం!

చలమయ్య ఆలోచన తాటాకులమంట ! చురచుర త్వరత్వరగా మండి చప్పున ఆరిపోయి ఆపైన నిప్పుజాడ కూడా లేకుండా అయిపోయేమంట! మంటలోనే ఏమైనాచేస్తే మళ్ళీదానికి తిరుగుండదు. మంటతగ్గితే మళ్ళీమంట పుట్టటం సామాన్యంగా త్వరగా జరగదు.

వాళ్లు మాటలు పూర్తయ్యాయి. పేరమ్మ బొడ్లోనుంచి తాళం తీసి ఇచ్చింది. బసవయ్య లోపలికిపోయి డబ్బుతీసుకు వచ్చాడు. ముగ్గురు పని చేసిన వాళ్ళకు ఇచ్చాడు. వాళ్ళు వెళ్ళిపోయారు,

బైటఉన్న చిన్న సామానులు ఆడవాళ్లు ఇంట్లో పెడుతున్నారు. పెద్ద సామానులు బసవయ్య పెడుతున్నాడు. తనుకూడా వెళ్ళి వాళ్ళకు సహాయం చేద్దామనుకొన్నాడు. మళ్ళీ ఏమంటారోనని వూరుకొన్నాడు.

మెట్టుబల్ల బసవయ్య ఒక్కడే లోపల పెట్టలేకపోతున్నాడు. చలమయ్య మంచందిగి, వెళ్లి ఒకకోపు పట్టుకొన్నాడు. ఇద్దరూ లోపలపెట్టారు. దానిమీద బియ్యంబస్తా, ఒడ్లబస్తాలు మేటేస్తున్నాడు బసవయ్య.

చలమయ్యకు ఆనందంగా వుంది. తను పనిచేస్తే కొడుకు ఏమీ అన లేదని ఆనందం అపరిమితంగా కలుగుతూవుంది.

బరువుపని చేయటంవల్ల గుండెలో పోటుపుట్టింది. కణేల్ కణేల్మని దగ్గి వుమ్మివేశాడు. ఉమ్మిలో రక్తపుజీర కనిపించింది. సీతమ్మను పిలిచి మంచినీళ్లు తీసుకొని పుక్కిలించాడు. ఆమె ఉమ్మిలో ఎర్రదనం చూచింది. అత్తతో చెప్పింది.

ఆమెవచ్చి కళ్లెచూచి వణికిపోయింది. అప్పుడు చలమయ్య గటగటా నీళ్లుతాగుతున్నాడు. అతనికొక క్రొత్తభయం కలిగింది. ఈ రోగిష్టివాడు ఇక్కడెందుకు అంటారేమోనని.

ఏమయినా వాళ్ళు పొమ్మనక ముందే వెళ్ళిపోవటం బాగుంటుందని పించింది. దిక్కుతోచటంలేదు. ఎక్కడికి వెళ్ళేటట్లు?

'ఏఁవయిందేంది?'

పేరమ్మ అతని కళ్లలోకి చూస్తూ అడిగింది.

'ఏం కాలేదు!'

చలమయ్య మంచంమీద కూర్చున్నాడు. ఆమె చుట్టింటిలోకి వెళ్ళిపోయింది. మనస్సంతా వ్యాకులతచెంది సంచలించి పోతున్నాడు చలమయ్య. జేబు తడిమిచూచుకొన్నాడు. భద్రంగావుంది పర్సు.

భవిష్యత్తుమీద ఆశలు పెట్టుకొని వర్తమానంలో జీవితం గుండెలమీద కుంపటిచేసుకొని పేరమ్మ గతం గడిపివేసింది. ఇప్పటికి బ్రతుకులో నిలకడ చిక్కింది.

కడచినేడు కొడుక్కు పెళ్ళిచేసింది. అంతకు మూడేళ్ళముందు రెండెకరాల పొలం కొనుక్కుంది. పదేళ్ళముందు పాతయిల్లు అచ్చిరావటంలేదని స్థలం మార్చి రాతిగోడలయిల్లు కట్టించుకొంది.

ఇంత జీవితం వెనుక భగవంతుడు నుదుటిమీద కుంకుమబొట్టు క్రింద వ్రాసిన రాతలో తిరిగిన వంకర్లు మాటున సాఫీగావున్న అదృష్టంకాక, ఆమె శరీరంనుంచి కణంకణంగా స్రవించిన చెమటబొట్లు విలువవుంది.

పుట్టినింటివాళ్ళూ, మెట్టినింటివాళ్ళు దూరం అయితే, బ్రతుకు అర్థశూన్యంగా, నిస్సారంగా ఎదురయితే, గుండెను కూడదీసుకొని, పట్టుదలను వెంటదీసుకొని ఆమె నడచిన బాటలో అదృష్టం పండింది.

తనభర్త తనకు కాకుండాపోయాడని చాలాకాలం చింతించింది. మళ్ళీ చూడగలుగుతాననే ఆశను ఎన్నో ఏళ్ళక్రితం వదిలేసింది. బ్రతికివున్నాడో గతించాడో తెలియని భర్తకు గాజూ పూస ఇవ్వాలో లేదో తెలియక ఊరుకొంది.

వాటికీనాటికి సార్థకత కలిగిందని తెలిసి ఆనందించింది. ఆమెకు భర్తృ సంబంధి ఆనందం వ్యక్తం చేసుకోవటం తెలియదు.

పసితనంలోనే పెళ్ళయింది. తల్లయింది. భర్తకు దూరమయింది. భర్తతో మాట్లాడటం ఎట్టాగో ఆమెకిప్పుడు అర్థంకావటంలేదు ఏనాడయినా భర్త కనిపిస్తే గుండెలో గూడుకట్టుకొన్న సొద అంతా చెప్పుకొందామను కొంది. తీరా భర్త ఎదుటికి వస్తే ఎలా నిలబడాలో కూడా అంతుబట్టడంలేదు.

భర్తవరుస చూస్తుంటే భయంగావుంది. ఎలాగో వుండే మనిషి ఇలా గయి పోయాడు. ఎప్పుడూ ఏదో పోగొట్టుకొన్నవాడి మాదిరిగా పిచ్చిగా చూస్తున్నాడు. ఏం అడిగితే ఏం అనుకుంటాడో ఏం అడక్కపోతే ఏం అను కుంటాడో తెలియకుండా వుంది.

బసవయ్య దుడుకుమనిషి! మాట్లాడేతీరు తెలియనివాడు. వాడి తరహా కూడా ఉదయంనుంచి చిత్రంగానే ఉంది. తండ్రికొడుకుల మధ్య ఎటువంటి పరిణామాలు తలెత్తుతాయో! కొడుకు ప్రయోజకుడయ్యాడు. భర్త అనారో గ్యంగా ఉన్నాడు.

తండ్రికొడుకుల మధ్య పొరపొచ్చాలొస్తే బ్రతుకగలిగిన కొడుకు కంటే బ్రతుకలేని భర్త తనకు ముఖ్యం కాదా? పేరమ్మ ఆలోచనలు అంతు లేకుండా ఉన్నాయి. దరీదాపు లేకుండా సాగుతున్నాయి.

అవాంతరాల అగ్నిపర్వతం పగుళ్లూ ఆటంకాల కీకారణ్యాలు, అల జడుల తుఫానులు అధిగమించి ఆపైజీవితం, సభారంజనితో సౌఖ్యంగానే గడిపిన చలమయ్య వయస్సు పైబడుతున్నకొద్ది దూరమవుతున్న కళాజీవితం తీరుతెన్నులు, అర్థంచేసుకోసాగాడు. సభారంజని యౌవనంలో ఉన్నప్పుడామె ఆడిననాటకాలకున్నంత విలువ తర్వాత లేకుండా పోజొచ్చింది. పది పన్నెండేళ్ళు ఆమెకు అంతో ఇంతో రాణింపు మిగిలే వుంది ఆమెతో తన జీవితం ప్రారంభించి తర్వాత.

ఆపైన క్షీణించిపోయింది.

చలమయ్యకు కొంతలో కొంత ఆదాయం వుండేది. అది కుటుంబం ఖర్చులకు సరిపోతూ వచ్చింది. మరీ మూడేళ్ళనుంచి ఏమీ రాబడిలేకుండా

పోయింది. ఎవరూ నాటకాల కాంట్రాక్టు అడగటంలేదు. చిన్న పాత్రలయినా ఇవ్వటంలేదు. దీనికితోడు గుండె బలహీనత ఒకటి. ఒకళ్ళిద్దరు డాక్టర్లు టి.బి. అన్నారు. మరికొందరు విశ్రాంతి తీసుకోమన్నారు. విశ్రాంతి అవసరం నిజమే కావచ్చుగానీ బ్రతకటం అనేది అంతకన్నా నిజం! ఎలా బ్రతకటం? సంపాదించిన రోజుల్లో నాలుగుచేతులతో ఖర్చుపెట్టుకున్నారు. ఆ యిల్లయినా లేకపోతే వల్లకాడుకూడా వుండనిచ్చేదని చెప్పే అవకాశంలేదు వాళ్ళకు. ఇప్పుడొక్కచేతితో ఖర్చుచేసుకోటానికి దాచుకున్న కొద్దోగొప్పో చాలిచాలకుండా అయింది.

జీవితంలోని పూర్వభాగం, రంగస్థలంమీద మాయలఫకీరుగా నటించటంతో సరిపోయింది. ఉత్తరభాగం బిత్తరపోయేట్టు చేస్తూవుంది. నాటకంలో ప్రక్కటెముకలకు డొక్కలు అంటుకుపోయేట్టు నవ్వి జీవితం ఏడ్పు మిగుల్చుకొన్నాడు చలమయ్య.

డాక్టర్లు చెప్పిన సలహా తను పాటించాడో, కంట్రాక్టర్లు పాటించేట్టు చేశారో చెప్పటం కష్టమేగాని, చలమయ్యకు విశ్రాంతి చిక్కింది. చిక్కిన విశ్రాంతి అక్షరాలా మిగలలేదు. స్ఖలితం కాసాగింది.

సభారంజనితో ఇరవై ఏళ్ళ దాంపత్య జీవితంమీద దేవుడు గీతకన్ను వేశాడో దయార్ద్రుకుక్కలు ప్రసాదించాడో గానీ సంతానంలేకుండా చేశాడు. మొదట్లో పిల్లలూ గోలా అక్కరలేదనుకొందిగానీ, క్రమక్రమంగా పిల్లలు కలిగితే బాగుండునని సభారంజని కోరుకున్న కోర్కె తీర్చటానికి దేవుడికి టైం లేకపోయింది.

నాలుగునెలల క్రితం ఆమెకు టైఫాయిడ్ జ్వరంవస్తే చలమయ్య కంగారుపడలేదు. ఆమెకు ఎప్పుడూ ఏ జబ్బూరాలేదు. మంచి ఆరోగ్యం అని చలమయ్య నమ్మకం. తననుగూర్చే భయపడుతూవుండేవాడు.

ఆమెకు వచ్చిన జబ్బు సామాన్యంగా రాలేదని తెలిసింతర్వాత హాస్పటల్లో చేర్పించాడు. తనకు చేతనయిన సహాయం చేశాడు. డబ్బు వెనుకా

ముందూ చూడకుండా అప్పోసప్పో చేసి తెచ్చి ఖర్చుపెట్టాడు. అయితే మానవప్రయత్నం వ్యర్థం అయింది.

ఇరవై ఏళ్లు తనతో జీవించి, మనోవాక్కాయ కర్మల తనకు భాగస్వామిని అయిన సభారంజని చితి ముట్టిస్తూ చలమయ్య భగ్గున మండిపోయాడు. జీవితం అర్థరహితంగా శూన్యంగా గోచరించింది. ఆమెకు సంస్కారంచేసి చూస్తే లోకం విశాలంగా కనిపించసాగింది.

ఎప్పుడూ మబ్బులు చూచి ఆనందించని చలమయ్య ఆమె కాష్టంలోంచి వచ్చిన పొగలే ఆ మబ్బులనుకొని ఆకాశం అంతటిని ప్రేమించగలిగాడు.

నగరం నడిదీపుమీద గీసుకుపోయిన గీతల్లాంటి రోడ్డుమీద పిచ్చిగా తిరిగాడు. ఏం చేయాలో తెలియలేదు. రంగస్థలంమీద నటించేటప్పుడు సదస్యులు కొట్టిన చప్పట్లు ఆనందంతో వెర్రిగా స్వీకరించిన చలమయ్య జీవితంలో బ్రతుకుతున్నప్పుడు అప్పులవాళ్ళు కొట్టే చప్పట్లు దీనంగా పిచ్చిగా అర్థంచేసుకున్న చలమయ్య తప్పనిసరయి ఇల్లు తెగనమ్మి, అప్పులుతీర్చి మిగిలినడబ్బు పర్సులో పెట్టుకొని నగరం అంతా ఇల్లుగా భావించుకొన్నాడు.

మనిషికి విశాలసంధి భయంపుట్టిస్తుంది. విస్తృతి చూచి పిచ్చివాడయిపోతాడు. అందుకే చిన్నపరిధి ఏర్పరచుకొంటాడు. అందులో నూతిలోకప్పలాగా జీవిస్తాడు. మనిషి పెరిగితే పరిధి పెరిగినా చింతలేదుకానీ, మనిషి యథాపూర్వకంగా వున్నప్పుడు పరిధి విస్తృతం అయితే భరించలేడు. చలమయ్య జీవితం అలాగే అయిపోయింది. నగరంలో ఉండలేకపోయాడు. వందలు వేలు, లక్షలు మంది జనంలో జనులమధ్య వొంటరివాడైయిపోయాడు. ఒంటరితనం అతన్ని నింపివేసింది.

నాది నాకు అనే తత్త్వం ప్రతిమనిషికీ సహజం. అటువంటి కోర్కెలు లేకపోతే మనిషి బ్రతికివున్నా చనిపోయినవాడితో సమానం. చలమయ్యకు ఆర్థికంగా చనిపోవటం ఇష్టంలేదు. నాకీ లోకంలో ఏముందని, ప్రతిమనిషీ

అంతా శూన్యంగా ఎక్కడా ఆదరణలేక, నమ్ముకొన్న పడవ నడిసముద్రంలో మునిగిపోతే జీవితం నిస్సారంగా కనిపిస్తే, తుదిమొదళ్ళులేని శూన్యత ఎటు చూచినా గోచరమయితే భగవంతుడే గుర్తుకువస్తాడు. చలమయ్యకు దేవుడు గుర్తుకువచ్చిన క్షణం స్మృతిపథంలో మెరుపుమెరిసినట్లు మరుపు మేఘాల మధ్య భార్య కనిపించింది.

ఇంతకాలం గుర్తురాని భార్య కొడుకు ఆ సమయంలో జ్ఞప్తికొస్తే చలమయ్య కళ్ళలో నీళ్లు తిరిగాయి. ఏ వూరునుంచో ఏవూరుకో పోతున్న ఏ బాటసారో పడుకోవటానికి చోటు ఇవ్వమంటే ఇవ్వగలిగే యింటిలో అడుక్కునే బిచ్చగాడికి ఇంత అన్నం పెట్టగలిగే ఇంటిలో తనకు చోటు దొరకక పోతుందా అని గంపెడాశతో వచ్చాడు చలమయ్య.

ఊళ్ళోవాళ్ళు పేరమ్మను ఎన్ని వరసలతో పిలుస్తారో అన్ని సంబోధనలతో వచ్చారు చలమయ్యను చూచిపోదామని. ఇరవై ఏళ్ళయినా లేనివాళ్ళు అంతమంది వచ్చి ఆ చలమయ్యను ఏం చూస్తారు? అంతావేలం వెర్రిగా వుంది పసివాళ్ళు గుంపులుగుంపులుగా పోగయ్యారు.

చిన్నోడు వూళ్ళోనుంచి పోతూకనబడ్డవాళ్ళకల్లా చలమయ్య వచ్చాడని చెప్పుకొంటూవెళ్ళాడు. ఏవురా 'సెలఃవయ్య ఏఁవిటా కతాఁవటాని' ఎవరయినా అడిగితే వివరాలతోసహా అంతా పూసగుచ్చినట్లు ఆ చెవినీ ఈ చెవినీవేస్తూ వెళుతున్నాడు.

కొందరికి వింతగావుంది. పిల్లలుమాత్రం చలమయ్యను సర్కస్‌లో మృగాన్ని ఆడించేవాడి చేతిలోని కోతిని చూచినట్లు చూస్తున్నారు.

పసివాణ్ణి, అమాయకురాలిని, దిక్కులేని తల్లి దండ్రుల్ని వదిలి నీ సుఖం నువ్వు చూచుకొంటూ దేశాలవెంట పోవటానికి నీకు కాళ్లెట్టా ఆడాయనీ, ఎక్కడికి పోయావు. ఏం చూశావు. ఇంతకాలం ఎన్నిబాధలు పడ్డావో ననీ ఇప్పుడా యిల్లు గుర్తుకొచ్చింది. వీళ్ళ కన్నీళ్ళు నువ్వు చూశ్శేదుగానీ, చూస్తే గుండె తరుక్కుపోయేదనీ ఎవరెవరో ఏమేమో పలికారు. అన్నీ విన్నాడు చలమయ్య. కొన్నింటికి జవాబు చెప్పాడు. కొన్నింటికి తలవంచు

కొన్నాడు. అన్నింటికీ దుఃఖపడ్డాడు. ఎరెవరో వస్తున్నారు ఏమేమో అంటున్నారు వెళ్ళిపోతున్నారు.

జనం రాకపోకల రద్ది తగ్గింతర్వాత సీతమ్మవచ్చి 'నీళ్ళుతోరిపా. చెట్టుక్రింద బండదగ్గర పెట్టా ఇదుగో కండవా అంటూ టవల్ అందించింది. చలమయ్య స్నానం ముగించి వచ్చాడు. కొడుకు పంచెకట్టుకొన్నాడు. పైజామా లాల్చీ ఇంట్లో భద్రంగా దాయమనీ అందులో డబ్బుందనీ భార్యకు చెప్పాడు. అంతలో బసవయ్య స్నానం పూర్తిచేసుకొని వచ్చాడు. ఇద్దరికీ చుట్టింటిలో సీతమ్మ అన్నం వడ్డించింది. ఎవరితో ఎక్కువగా మాట్లాడలేదు.

పేరమ్మ పంచపాళీలో మంచంవేసింది. దుప్పటి పరిచింది. దిండు వేసింది. చలమయ్య మంచంమీద కూర్చున్నాడు. బీడీ ముట్టించుకొన్నాడు.

పైపంచె భుజంమీద వేసుకొని 'అటు బోయొత్తా' నంటూ బసవయ్య వెళ్ళాడు. అతను ముభావంగా వున్నాడు.

బీడి పారేశాడు చలమయ్య. పేరమ్మకు తనంటే తిరస్కారం లేదు. సీతమ్మకు ఎంతో సంతోషంగానేవుంది. బసవయ్య ధోరణిమాత్రం అంతు బట్టలేదు.

తెగని ఆలోచన త్రాళ్ళతో జీవితం బిగదీసుకొంటుంటే ఎప్పుడో నిద్రవచ్చి కనురెప్పలపై వాలింది. కునుకుపట్టింది. త్రుళ్ళిపడి మేలుకొనే సరికి చుట్టింటిలోంచి మాటలు వినబడుతున్నాయి. ఆ కంఠస్వరాలు చలమయ్య గుర్తుబట్టాడు. పేరమ్మ బసవయ్య! తల్లీ కొడుకు! భార్యా కొడుకు!

'ఎవుడాడు? నిజం సెప్పు?'

'మీ నాయనరా! మీ నాయన!'

వూళ్ళోవాళ్ళంతా ఆడు సెలఁవయ్య గాడాఁవటంటున్నారే!'

'ఎవుళ్ళతోనో ఏందీ? నేనెఱుతుంటినిగా మీ నాయనని'

'నేన్నమ్మను!'

'ఛీ! నోర్ముయిరా!' ఏందా కూతలు!

'ఆడెవడో నిజం సెప్పు!'

'ఏఁవిటరా నేన్నీకు నిజం సెప్పేది? సెబుతుంటే తెలియటంలా?'

ఆశలన్ని పోగెయి పెరిగినకొడుకు కన్నతల్లిని అనుమానిస్తే అంత కంటే ఘోరం మరేం వుంటుంది? పేరమ్మతల్లడిల్లి పోయింది.

'నిజంసెప్పు! ఎవుడమ్మాడు?'

'అయ్యో దేఁవుడా? నీకెట్టాసెప్పేదిరా? మీ నాయనరా! సత్తె పెమాణంగా మీ నాయనరా! ఎందుకురా నన్ను పీడితా!'

'ఆణ్ణెవుణ్ణో దీసుకొచ్చి యింటోబెట్టా వాఁవటాని అంటన్నారందరూ! తలెత్తుకోలేక సచ్చానంటే నమ్ము! అసలెందీ గోలంతా! నాకేం నచ్చలా యిది! నీ మంచి పేరంతా మంట గలిపేసుకున్నావ్! పేరమ్మంటే ఏంది నుప్పులాంటి మనిషన్నారంతా! ఇప్పుడేందిట్టా!నాకేంది నీ యిట్టం!'

బసవయ్య చరచరా చుట్టింటిలోంచి వెలుపలికి వచ్చాడు. పంచపాళిలో రెండో మంచంమీద పడుకొన్నాడు. అంతలోనే గురకపెట్టాడు. చుట్టింటి లోంచి పేరమ్మ ఏడుపు సన్నగా వినబడుతుంది.

చలమయ్య వళ్ళు చల్లబడింది. తన మూలంగా తల్లీ కొడుకుల మధ్య తగాదా రావటం సహించలేకపోయాడు. ఎవరో ఏమో అన్నారని అది విని తల్లిని అలా బాధపెట్టే కొడుకును ఏమనాలో తెలియలేదు.

కంటికి రెప్పలాగా కొడుకును కాపాడుకొంది. ఆ కొడుకు ఇంత కఠినంగా అనరాని మాటలంటుంటే ఏ తల్లి సహింపగలదూ? తన మూలంగా ఈ వయస్సులో ఆమె కెందుకు కష్టం కలగాలి?

ఇంతకాలం లేని తనువచ్చి, ఎంతోకాలం నుంచి ఉన్న కొడుకుకు ఆమెను దూరం చేయటం ఏమంత న్యాయం?

వాళ్ళ అప్యాయతను తెంచివేసే అధికారం తనకులేదు. వాళ్ళ సమిష్టి అనురాగంలో తనకింత ధర్మం చేయగలిగితే చాలు! అయితే అది వీలులేదు. తనకిక్కడ స్థానంలేదు. వెళ్ళిపోవాలి. వెంటనే వెళ్ళిపోవాలి!

ఎక్కడికి? ఏంచేయాలి వెళ్ళి? ఏం దిక్కుంది తనకు?

ఎక్కడికయినా సరే, వెళ్ళాలి! వీళ్ళకు కష్టం కలిగించకూడదు. ముఖ్యంగా పేరమ్మకు, ఆశలుడిగిన జీవితంలో ఆశలు పుట్టించటం తప్పు! చనిపోయిందాకా తనెక్కడో బ్రతికి వుండటంకంటే ఏమీ చేయలేడు. తొలికోడి కూసింది. ఆలోచిస్తున్నాడు. మలికోడి కూసింది.

చలమయ్య మంచం మీంచిలేచాడు. వెళ్ళాలి! వెళిపోవాలి! అనుకొన్నాడు ఎవరికీ కనిపించకుండా వెళిపోవాలి. ఇంట్లోకిపోయాడు. సీతమ్మ చాపమీద అమాయికంగా నిద్రపోతూవుంది. పైజామా లాల్చీ వేసుకొన్నాడు. జేబు బరువుగావుంది. పంచె దణ్ణెంమీద పడేశాడు. కిరసనాయిలు దీపం పక్కకు పెట్టాడు.

చుట్టింటిలో కుక్కిమంచంలో నిద్రపోతూవుంది పేరమ్మ. కోడిగుడ్డు దీపం ఒత్తి పైకెత్తి ఆమె ముఖంలోకి చూశాడు కళ్ళనీళ్లు తిరిగాయి. వెనుదిరిగి రాబోయి ఆగిపోయాడు. జేబులోఉన్న పర్సుతీసి, పేరమ్మ పైటకొంగుకు కట్టి, దీపంకొండి తగ్గించి వెలుపలికి వచ్చాడు. రాత్రంతా ఏడ్చి ఎప్పుడో తెల్లవారుజామున నిద్రపోయిన పేరమ్మ గద్దరించిన ముఖం చలమయ్య కళ్ళలోనిలిచిపోయింది. వీధిలోకి వచ్చిం తర్వాత ఎటుపోవాలో తెలియక తికమకపడ్డాడు.

ఎవరో తట్టినట్టు పేరమ్మకు మెలకువ వచ్చింది. పైటచెంగు బరువుగా తగిలింది. విప్పిచూస్తే పర్సు! కళ్లునులుంకొని చూసింది. దీపందగ్గరగా చూచింది. పర్సునిండా డబ్బు!

పర్సు అక్కడే వదిలేసింది. లేచివచ్చి మంచం చూచింది. గుండె ఆగినంతపనయింది. ఇంట్లోకి పోయింది. పైజామా లాల్చీలేవు. 'అనుకొన్నంత పనయ్యింది తండ్రో! అంటూ ఏడ్చింది. లాంతరు చేతబుచ్చుకొంది. పంచపాళీలోకివచ్చి గురకపెడుతున్న కొడుకును లేపింది.

'నీ మూలంగానే ఎళిపోయేడు. పో! ఏడుండాడో ఎతికి దీసుకురా! పో! ఎటుబోయేడో ఏందో! లేరా! పో! బస్టేండుకుబో! ఆణ్ణుంచి వెళ్ళిపొమ్మని తిట్టబాక! పో! పోరా!' ✱

జయశ్రీ, సెప్టెంబరు, అక్టోబరు 69.